

Чоннун эм хандырылгазы

СЭКП-нин Программанын олурут буртууде совет кизи дугайнда улуг салгы салыныкчиликкиен. «Турар турар халас медицина хандырылгазы-биле чергелештир аарыг кижилерге санаторийлерин халас ажылдаар, а ол шыкш эмнерин халас бээр апар» деп партиязын Программасында бизден.

Бо сорулган амдыралга боттандыры-биле партия болгаш чамак медицина улутпурун улам ынай хөг-жүдирини практикти хемчеглерин ап турар. Ам медицина улутпурунун продукциязы чыл бүрдө 15—20 хуу өсүп турар. 1965 чылда чедир медицина техниказын кызылга-ларын бугурури 3,7 катан, антибиотиктер—6 кататан азгып, витаминер—9 кататан азгып көвүдөр.

Бистиң Тыва республикада чоннун медицина хандырылгазын 42 эмнелге-поликлиника черлери, 3 тускай диспансерлер, 2 санаторий-лер, 2 курорттар, 23 аптекалар, оон иштинде 14 кэдэе аптекалар, 120 фельдшер-акупер пункттары бот-тандырып турар. Оон ангыда санитария-гигиена магаанын, карап шили септээр болгаш белеткеэр мастер-ске-да, төп аптека склад болгаш эске-даа медицина албан черлери бар.

Республиканың эмнелге черлери-биле кэдэе аптека четкини чонунун медицина хандырылгазына чутула ролду ойнар турар. Чонун эмнер-биле хандырылган курвие планын аптека четкини бири чартык чылда 105 хуу күөсеткен.

Республиканың эмнелге албан черлери эч чаа аппараттар-биле, дермелге, херекседир-биле чыл бүрдө-ле улам-на эки чепселетини турар. Чүгге 1962 чылда бешин 142,9 муң рублдин, бо чылдын бири-ни чартыгында 54,6 муң рублдин дерин-херекседирин эмнелге черлери алган.

Бригадамы деп ат дээш ажылдап, кол-хозтукун, хойжунун, механизатор-трактористин 2000 аптекаларын белеткеэр хүдээлгени алган, 1100 аптекаларын кылып, республиканың аптекаларынче чоруткан. Ол аптекаларын ужур-дузазы улуг болгаш чонуну ону херексээрн көвүдүп турар. Чүгге дээш таварыла буртууде-ле эм алып дээш район төвүнче чорбайн, ол аптекадан эмнерин ажылгап болур.

Республиканың аптека ажылдакчылары аарыг кижилерге эм дууламчынын культурулуг болгаш шынардыг көргүзөр дээш, белеткеп каан эмнерин санын көвүдөлдөр дээш шудуруг ажылдап, турарлар. Аптека эргелелин системасында аптекалардан үндүрүп берип турар эмнерин 54 хуууу белеткеп каан эмнер болуп, чамдык аптекаларда 65—70 хууу чедип турар.

Эмнеринч белеткеп каан хевирлерин көвүдөлдөр чорук, аарыг кижилерге эмнерин бөөрин дүргөлдөр болгаш респект-биле эмнерин белеткеэрин хуусаазын кызырар арганы берип турар. Эмнелге практикамынча чаа эмнерин ажылгаар болгаш негтередиң соруга-биле аптека эргелекчидер болгаш аптека активчиле-ри аптекаларда бар эмнерин дугайын эмчилерге недеде саанында-ла беш минуттууштарда дынадыл, чаа эмнерин өөрини көрүп, түр үедө чок болган эмнерин кандыг эмнер-биле солугурун чуталажып, хуудустарын болгаш бөлөтөөшперин үндүрүп турар.

Бистиң республикада чонга эм дууламчызын көргүзөр талазы-биле дээди болгаш ортумак эртемниң 85 кизи ажылдап турар. Оон иштинде 6 тыва кизи, тодарагайларга иштер М. О. Дүмбү, Ч. К. Ооржак, Г. Э. Монгуш, А. Н. Кунаа, С. С. Симчан, К. Н. Тинмэй олар-аптека талазы-биле тускай эртемчилер болуп турарлар. Тус черин үндезин чонунда аптека ажылдакчылары белеткеэринче сөөлүг чылдарда улуг кичөөтпейн салып турар. Ам үедө бо талазы-биле институттарда болгаш үчилеттерде 25 кизи өөренип турар, а бо чылдын 15 кизин өөреди чорудар. РСФСР-нин Каздык Камгала министрствозунун томуйла-газы-биле бо чылдын апрельге 15 кизи келген, олардан 13 кизи рай-оннарнын суурларында ажылдай берген. Томск болгаш Иркутск ин-ституттарында ам-даа 4 кизи келир.

Бистиң республиканың аптека эргелекчиин чуртун 300 ажыг за-водтардан 3 муң чедир азыз-бу-ру аттарлыг эмнер болгаш кыдыл-дар кээп турар чорук бешин чонун кыдынын дугайында партиязын болгаш чамактын улуг салгы салын турарын керечиң болур. Түбөр-куулка уду эмнерин эмчилерин айтышкыны-биле аптекалар аарыг кижилерге халаса берип турар. Чүгге 1963 чылдын бири чарты-гында бешин ол сорулгага 60 муң рублдин республиканын бөлөдө-лерин чырыдаан. Оон ангыда бру-челеткан болгаш ижин-шөйүндүн хоочурулар хевирлеринден араан кижилерге аптекалар дамчыштыр эмнерин халас бөөрин организа-ста.

Республиканың эмнелге черлери болгаш чонун антибиотиктер, сульфаниламид эмнер-биле, витаминер, чүрек-даныр, ижин-шөйүндү аарыгларынч паритраттары болгаш түбөркулэка, гриппке уду эмнер-биле долу хандырылган. Эмнелге-профилактикти албан черлеринге марья, шарыыр материалдар, хөөнө,

Хөй-хөй поликлиникалар болгаш амбулаториялар чанында эмнер садылгаар аптека киосктерин ажыт-тынган. Аар араан болган инвазил, пневмония кижилерге Кызылдын, Чадаланын, Шагаан-Арыгнын, Сарыг-Септин аптекалары эмнерин бажыныкта чедирин бөөри чектичи чаа аргаларын боттандырып турар. Учаскок эмчилеринч эм кылдырар чачыгыларын аптекалар телефон дамчыштыр ап, аптекага чаа эмнер келгенни оон херектелеринге дынадыл, эмнеринч бугу асорти-ментизин ажылгаар талазы-биле эмчилеринч болгаш аптека ажылдакчыларының каттышкан чөвүлдөр ху-рааларын чымдалар чектигит хем-чегерин практикалар турар.

Аптека эргелекчи информаттыг ча-гааларын парлап, эмнер делгелезин садылгаарын, тайылар материал-дарыг чаа эмнер делгелезин организа-стап турар.

Эмнер дууламчызын кэдэе чөпче чөпкүшудүр соруга-биле аптека пункттарында эмнерин асорти-ментизин үргүзүп көвүдөлдөр турар. Кызыл хоорайнын болгаш чамдык районнарнын аптекалары мал ажылының фермаларынче, хойжу бригадаларга аптекалар болгаш эмнер садылгаар үнүшкүнүн эмчилер-биле кэдэе аптека ажыл-дакчылары кылып турар. Олар-нын млыг үнүшкүнүгү бригадалары профилактиктик шилчелелерин чорудуп, медицина темазына лек-цияларын болгаш беседаларын ты-лып, эмнерин шың ажыларын дугайында, эмчи сүмези чокка болу эмнеринин хоразынын дугайында тайылыр ажылы чорудуп турар.

Топ аптека складынч эмнер сава-лап сайтар кидизинин ийи бри-гадаалар коммунисти күш-ажыл

шприттер, термометраер болгаш өске-даа ол чиктегиң чүдүлдеринч тузутели бөөри тузукаттыган.

Ажылчы чоннарның калымын дугайында салгы салышкынын бир идерашкыни бола аптека четкинин калбарып турары болур. Республикага сөөлүг ады чылдар-нын дүргүзүндө чалгыс аай хевир-инч 7 аптекалар, төп аптека склады түзүтүнген. Республиканың аптека-ларынче эмлер сөөртүп чедир тус-кай 4 автобургоннар бо чылды ал-дынган. Кызыл, Чадала, Туран хоорайларда болгаш Сарыг-Сеп суур-да аптекаларын капитал септелге-ни кылдынган. Хөвү-Аксаында бол-гаш Чаа-Хөлдө аптекаларга чаа ба-жышыры берген. Танды районун Балгазынга чаа аптеканы дерип тургузар. Кызыл хоорайнын 26-гы кварталының болгаш хоорайнын ол ыңчар чонун чөөкү үедө тускай ап-текалыг болур. 1964 чылда Хөвү хоорайга эмнелгелер аразынын бөт-оругта-тарылгалар аптекамы ажы-тынар.

Республиканың наймысалы Кы-зыл хоорайга чалгыс аай хевиринч аптека тудуун кыдырып эргежок чугу-да болуп келген. Хоорайнын Оюн Курееди күдүмүзүнгө, алгы заводунун чөөгүнгө, Чаа-Хөм суурга ап-тека киосктерин, Улуг-Хемнин оң та-лакы эринге аптека бажынын ал-гылар дугайында айтырыгын шит-тирлеттинерин чон манар турар. Чөөн-Хемчик районун Хорум-Дог, Фөрүнү Сагы суурларга Учаскок эмнелгелеринч чанынга аптека салбарларын тургузар үези база кел-ген. Ол чорку эмчилеринч таарым-чалыг ажылы хандырап болгаш чонун эмнер-биле хандырапн эки-жидер.

Республиканың аптекаларын-ны акылында ам-даа четестер бар дээрин билит турар бис. Ол четестеринч колдуу-ла районнар аптекаларынче эмнерин оперативч эске чедирип турар болгаш аптека складтарында эмнер бар турда-ла аарыг кижилеринч хереклең эмни чок дээш чорудар таварылгаларын бар бөөп турары болур.

Учелиг материалдарын кадала-лап камгалаар хүдээлгени чамдык ажылдакчыларынч четтес күөседи турарында ховар болгаш үчелит эмирлер, оон оларын үндүр бижири чоруктарга таварып турар. Ындыг чоруктар Биш-Хем районун Турана № 3 аптекасынга (эргелек-чии эш Р. А. Нестерова), Тес-Хем Кунгуртууга (аптека эргелек-чии эш Н. Г. Павловскаа) болгаш эске-даа чамдык черлерге турган.

Кижилерге, ылангы материал-дыг чалай чүдүлдериң бүдүрүп турарларга кичөөтпейн болур чорук-га ажылдакчыларынч кижилеринч СЭКП ТК-нын июнь Пленуму биске хүдээлдир турар. Социалист өнү-чү камгалавас, кижилерин күш-чөвүлдөргө келгелеринч аажыла-биле тургузугун материал-дуулар чүдүлдери хайралыг көрө-бис чоруктарын болуурузы бистиң ыдыктыг хүдээлгевис болур.

Коммунисти моральдын прин-циптерин болгаш нормаларын хүн бүрүн ажыл-амыдыралына бот-тандырып, ажылдакчыларын илей-политиктиг белеткеени беддери, ажалдакчы бүрүзүн коммунисти тургузушкунга илдектейгир кир-жири — бистиң амдыралымынч хойдуу болур.

«Күш-ажылдык хостуу» колхозун Эйлиг-Хем чогуунда Улуг-Хемни ке-жир паромда паромик чогулдун сөөлү үедө» Шагаан-Арыг биле Эй-лиг-Хем суурну аразында хары-лаз колдуунда үзүлген.

Орук тудуунга хамаарып турган бажынын көжүрүп апарганында

Ан-Довуранта даг-дүгү номбинанын тудуу турары-биле кады ынаа чуртталаг хоорайнын тууары үнүвү-биле чоруп турар. Ол хоорайнын бажыныкы уш-дөт ныз болгулар, школар, эмнелге хоорайныгажы-даа анаа бар болур.

ЧУРУНТА: чуртталаг участвовун дашчызы Михаил Роцин тууып салып тур. Оон боду бешин разрядын амчылыгы болгаш хоюгу үелериңе Ан-Довуранты өөредиге комбинатыңга эгелеп өөренип турар дашчыларың өөредип турар.

Фото В. ЛУТОВОУ.

Чайгы чер андарылагызы

«Найрал» совхозун № 1, 2, 3 хөвү бригадалары нитизи-биле каттышкан 1640 га чер келир чыл-дын тарылгазынч уткуштур андар-

Септелгени кичээнге алыр

Тес-Хем районун культура-чыры-дышкын албан черлеринч септел-гези болгаш кышка белеткеп багы. Чамдык клубтарынч септелгенин шагда-ла эгелеп чорутса-да, мынча-га чедир дооспаан. Районда чүггө-Мөренин кедээ клубу септелгенин ажалы-биле тургузугун материал-дуулар чүдүлдери хайралыг көрө-бис чоруктарын болуурузы бистиң ыдыктыг хүдээлгевис болур.

Коммунисти моральдын прин-циптерин болгаш нормаларын хүн бүрүн ажыл-амыдыралына бот-тандырып, ажылдакчыларын илей-политиктиг белеткеени беддери, ажалдакчы бүрүзүн коммунисти тургузушкунга илдектейгир кир-жири — бистиң амдыралымынч хойдуу болур.

Э. ИВАНОВА,
Тыва аптека эргелекчии эрге-лекчии.

ЧАА ШУЛУКТЕР

- БАЙКАЛ
 - Кылаң сузуг, кымыг уш чок Байкал-биле маргышкан дег. Бараан бурут дээрин бурган — Кырлаң чалыг дирген келид.
 - Кежээки хүн хереленде Хемелеринч ишкенинди, Шыгыраары улам тоза, Чымыр алдын саарып чорду.
 - Шахылганан септеринч Чапаларынч мөңгүлелер Тырткан четки артаан тууам, Дыммыраш чакс киткен барам.
 - Турлуг чалдар көвүдүргөш, Эде турлуг менче чаштан: «Элдесинме» дэи мыкшан Дүргөктөш, чамып турда.
 - Чажыма-ла балык холдап, Чараш дажын сайлаптан, Ачам манан олуруларга Азас хөлүм сактып келдим.
 - Сөдүргени аргымтар бол, «Балыччылар артеми» деп Состу орта билбес шаамын Мадага тура бодай кантып.
 - Анган шагадан амга чедир Чымыш-биле таным черинч Чылыг чазы, чымчак хады Ары-бажым сонугураам.
 - Аалчы мени балыкчылар Ак тал дөзү чалгак орта Куум-чүрөөм кыбичкылар Кускапташтың ошкан турду.
 - Ынчалан бээр хой чыл эрткен. Ырм бөгүн хөөн кирип, Седжешитөн одаавыстың Шедиргенин аян кылам.
 - Өөрүм хөй. Ынчалза-да, Тереп далай Байкал мыкшан, Дээди мана сеткилине Бесерлиш чок — уттумдурбас.
 - Ынчангыштык шак ол хүнүң, Калдылган иши холду. Хайралыг төрел чуртуу Ырлаң чор мен, мактап чор мен.
- ХӨНДЕРГЕЙЖЕ АЯН-ЧОРУК
 - Ынак чүрээм чалай берген: Ырлаң кирген чараш оран — Хөндөргейлер хөгел баткап Көк сын сиргип төкөш келдим.
 - Шын, шөштүг мөөруктериң Шимээниңе алагыксып, Тозан кыстар игилден кээр Тоолдар сактып, дынган чордуң.
 - Шырынч өжүүн чүктөп чалган Улуг аңың дугун таным, Шырылаң каан изин номчап, Узун ойга одаг кактым.
 - Кобалыт, эск. демир дилеп, Шырк казип, хай бузуп, Шыңч чораян геологтарынч Хомажынга дүшкен болдум.
 - Хөөрүк, динчи, кара-кужуң Хооредип хөөрөөш-даа чор... Бир-де эртең чүм хар сузуп, Бизенерже батып кагам.
 - Дал дүш арай четкелекте Танды кырап үнүп оргом, Каржы соокту дүшкө каклаан Кара сууга дүжүп келдим.
 - Дүп чок ханы хооргалдым Дүдүйүккөн харан тур мен: Дүмүгүр дээр сылдыс, айы Хөмүдүс бези көстүп турлар.
 - Дамчырак суң шөрү тереп — Хөрүк бөртүг инес-дичке Көүк саарып, хыра тынм, Даамчыргай ирлап чымдар.
 - Чочагайлар салдап ойнаан Арым, кылаң быралдаашта Чойган болгаш ханды-кара Лаатынган дег чайганып тур...
 - Ынак Тываан бойдук казын, Ууке-байлаан дээжелең. Ырлаң кирген Бууру Таптың — Уевес дег чалымыр сен!

Ю. КЮНЗЕГЕШ

Шитипирни күөседир

Тары аржанынын девискөринде ногаан үнүштерин, суугарынч ба-дын камгалаар, оон девискөринге көрүм-чүрүм, аргы-шевирин са-гыыр болгаш мыда дынштып, эм-нерин турарларынч амдырал-кула-турат хандырылганын экижидер дугайында Тес-Хем райүкүкомунч тускай шитипир бар. Ынчалза-да ол шитипирин күөседип турарынч хынаадыан организааставайн турар.

Аржанынч чоогунда 2000 метр-ден бээр ыаң кеспезе хоругтуг тур-буке, чамдык кижилер чурттаары-биле бер бажынар кыдырыга чоок-ларынын ымыкынч кезип, но-гаан чер девискөринч үргөлдөр турар. Ындыг бер бажыныгыштар аржаан-да ам 80 чедир турар. Чамдык чер бажыныкын аржаан суугарынч ва-данынын мырың чанында кыл-галарынч. Ынчынга бо чылдын хама-рылар Аамелкин, Тихонов, Тимошен-ко, Амелкин, Бунаков, Петенев бол-гаш оон-даа өскелер чер девискө-рүзү, ыаң кезип турган, чер ба-жынар кылганнар.

Чонук эмнениң, дыншанып турар черинч чараш бойдук-байлаан үргө-лдөр турары-биле кады, чамдык ки-жилер хоругтуг чепестер-биле ба-лымтап турар. Чижээ, сууга балык шууреп кырап четкини салып каан чыгыштан «Тес-Хөл» колхозунч чылыгылар тынмак. Ындыг чи-жең кижилер 2—3 зонуктарда чо-

РСДРП-нин II съездининч 60 чылынга уткуштур РКП(б)-нинч райбюрозунуң дузазы-биле

Бо чылдын июль 30-де РСДРП-нин II съездин ажыттынган хүнүн-ден бээр 60 чыл болур турар. Ол бо-ла бугу делегейин коммунисти бол-гаш, ажылчын шимчөөшкениңе төв-гүлдү болушун, улуг Ленининч тургусканы Совет Эвилелинч Ком-мунисти партизанынч үндөткөнүнч тургустуунаның бажыралыг болур. Бо эртең үедө СЭКП төгү-лүг орутук эрткен.

Болуун улуг үндөлекчии бол-ган баштыкчы В. И. Ленининч удуруттулары-биле партия ажалын алганы, ажылчы чоннарны 1917 чылдын октябрьда улуг тилелге-ге чедирген, хамааты дайынын, Ада-чуртун дайышкынын чылдарында совет Төрөөн чуртуу камгалаарыңе чонун организа-стап, тайынч тургу-зушкунга тилелдеринч чедип ал-ган болгаш ам бистиң чүрүвүзүнч коммунизме чедешкениң баштап турар.

Улуг Октябрьдин салдары-биле, орус болшевиктеринч амы-дузма дууламчынын ачынында Тывага 1921 чылда национал-хосталгалы революция тилдөөн, тыва улус болу-унч революстуң намын тургускан.

Марксизм-ленинниң принцип-теринче үндөткөнгө Тыва артынч революстуң намы (ТАРН) бола Тываның улус демократтыг тургу-зууунч системасынча удуруттуг, башкарыкчы күш болуп турган, ол нам 1944 чылдын октябрьда тыва улусту РСФСР-нин улустарынч хей националдыг, социалист өг-бүдө-лөргө аян тура-биле каттыжарына чедирген.

Бо байырлапта уткуштур Тыва артынч революстуң намын II улуг хураалының 40 чыл өө база тавар-жыш турар. 1923 чылдын июльда болган Ийги улуг хурал бола арты-тарынч революстуң күштерин кат-тыштырып, чуртка демократтыг, социалдык чарыкталгаларын чоруда-рына чугула ролду ойлаан.

ТАРН бола 1922 чылдын фе-раль-март айларда болган болууна

бирги улуг хураалына организа-стынган. Ынчалзаок оон сонугтан Топ Комитет колдуунда ажылдаан, оон составына кирип турган фео-далдар, дүжүмтер нам ажалын чорутпаптар. Харын намынч ээлдериң ийги улуг хураал чымдалар орнуна, 1923 чылдын март айда, «Топ хураа бола ажыг чок, кыры-ла-чарыгалыг чөр-дир» дээш ону тардышкан.

Револустуң намыңч кезигүүнери, арав массалар оон-биле чөпшөрө-шпөөнер. ТК-ны таратканынча ол үедө Тывага ажылдап турган орус болшевиктеринч дууламчызы-биле араатар удуруттун, намынч ажыл-чорудулазынч дүргөлдөр чорудар. ТАРН-нын II улуг хураал чымдалар дээш недедеси чорутканнар.

ТАРН-нын болгаш ТАР Чазаның удуруттулазынч кирген феодал иде-еттеринч политиканың чүгге нам кезигүүнениң авес, харын ажал-чы массаларынч ортуунга таар-зымас чорукту болдурган. Оон Кур-седиге баштапкан революстуң бө-лүк тургустунган Оюнар сумузунга 1922 чылда хей артартынч хөдө-лөшкенинч үнгөн. Дүжүмтеринч эрге-чарыгында үндүр сымдар сор-улгалыг ол хөдөлишиң чедимче чок болган.

Күрседиге баштапкан революсу-лар Тывага турган орус чонунч организа-цыяны РКП(б)-нин район бю-роуна дуза, сүме дилеп, ууда-лар чап дедир турганнар. 1923 чылдын июль 11-де болуунч хураалыга рай-бюро ол бөдүктүң байдыан чуга-далшкан.

— «Бистиң революсу ажылды-мча дедикчениң көргүзүп турар кара чалгыс Коммунисти партизаны органи-биле ханы харылаанн тур-гузушкы эргежок чугулаз» деп, революстуң бөдүктүн ол хуралга олурарың төлөөн дедилең.

Тываның национал-хосталгалы революциянын хөдөөгө феодал дүжүмтер шыгыны айымды чедир болуунч медегер бөлгеш,

РКП(б)-нинч райбюро Оюнарнын революсу болуунч төлөөлекчилери-биле кады тыва революсуларынч улуг хураал (нам шууганын) чымдалар, ТАРН-нын ажал-чору-дугазынч хөдөлдөрүн чорудар дугайында айтырыгын ТАР чазаныңа тургускан.

Улуг хуралды чымдалар дугайында чөпшөрөди алган, ТАРН-нын II улуг хураал чымдалар Эгелекчи комиссия Тываның ажылчы чоннарынга, бирги эөлөгдө револю-суу ажалында кыйгырып үндүрүп, улуг хураалынч ажалыга киржини, намынч хураалынч киреринч сүмелээ. Инда чуталааны бола: «Ажалчы чоннар, адымдар!»

Боттарынынч эрге-ажыктары-нарынч боттарына камгалаар үе кел-ген. Араттынч Револустуң намынч удуруттулазы-биле, бөдүвүзүнч ку-руневисти тургузуп кириштер болу-рузса, чүгге ыңчан үр үедө манар келгелеринч хосталаның чедип алыр бис.

Комиссия улуг хураалды чымдал-рар талазы-биле улуг белеткеп ажы-лып чоруткан, кожуунар, сумулар-ге агитаторларын чорудуп, намынч соруга-болдалашынч улуг хураалынч ужуру-дузазынч таймалырлааннар. Ынчалза-даа улустун дайызынч улуг хураалды чымдалыраң ордал-даны, ялы-бүрү хемчеглерин ал, харын революсу-агитатор Чурда-лайынч бешин өлүргөңөр. Даа ко-жуунунч оюны Буян-Балдырч алаа барган агитаторларынч оон ортуунга ажалдаптайн, дедир чорудупшан, улуг хуралга колдуунда болуунч та-далакчыларынч келдирген. Ынчалза-даа феодалар чонун коругдар ха-маан чок, харын улуг ашпырыш-кынга таварышкан.

РКП(б)-нинч райбюрозунуң, тыва революсуларынч күженишкенинч ачында ТАРН-нын II улуг хура-алы 1923 чылдын июль 6—7-де Кы-зылдын Домас-Сугта болгаш эртен. Тускай эргеже, хостуг нитилел амдыралыңе Улуг Октябрьдин тө-

ртүндүргөңүн чүткүдү, мурнуна дарадыл чораян араттарынч поли-тиктиг илдекчинч улуг хураал иле-реткен. Хуралга олуршкан 568 ки-жининч 450-ден хейү ажылчы ара-тарынч төлөөлекчилери болганы ону көргөчкен. Хуралга РКП(б)-нинч рай-бюрозунч төлөөлекчилери база олур-душкан.

Улуг хураал: Эгелекчи комисси-ян илеткени, намынч ажылчы чор-банынын, оон Топ Комитединч дү-жүргөн чылдаганын, намынч соруга-болдалашынч дугайын, Топ Ко-митеттинч сонгудуузын, намынч ак-ша-хөрөгениңинч дугайын, чазактың база ламыларынч ажалынч дугайын болгаш эске-даа айтырыларынч чуталашкан.

Эгелекчи комиссиянынч ажалынч чүдүлдү деп көргөш база Топ ком-итеттинч дүжүргөн чылдаганынч чү-галаалшкан, «намынч I улуг хура-алдын сонгуктан Топ хураа шууг ажал чорутпаан, нам ажалыңа оон мырың илдекчи чогун, револю-суу чонун болуп долдуган мөңө-нөң шыдаанынч база адын аратар-тынч эрге-ажыктарын камгалаар хе-дикти амдыралга чорутпаанын бар-ымдалаш», намынч ажалынч ка-тап чорудар болгаш оон Топ Коми-тетинч катап тургузар деп улуг хура-ла доктааткан.

Намынч соруга-болдалашынч дугайында айтырыгы хуралга шы-лаан чугаалашкан, төлөөдөр, ылангы ады төлөөдөр, намынч база чо-нун эң чугула соругаларын амыды-рала боттандырып санадалап, адымдарга хамаарыштыр дед авес чоруттары чылдарынч негөөн. Алаа үндөткөш, ады артартынч политиктиг эргелерин, экономиктиг эрге-ажыктарын камгалаар, улусту эртем-билге өөрдир, оларынч кулаураалынч беддир, эмнелеринч халас дууламчынын боттандырып болгаш чонун калды камгаланып айтыпкан. Улуг хурал Комитетерч, РСФСР-нин чазанче телеграммалар чоруткан.

Топ Комитеттиң сонгуур айтыры-гынч улуг хураалынч ады болгаш бай хөрөгитинч төлөөдөрүнч аразына улуг демсел үнгөн. Ынчангап хе-рек кырында ТАРН ТБ-га колдуунда араттарынч төлөөлекчилеринч сонгут-туган, а ТК-ның бирги хураалына

Эвилелинч составына кирип, социализме хөгжүдөргө хей чүдүл кылган ТАРН-ны барык катап тургускан. Тыва Совет Эвилелинч составында каттыжып турар үедө Тыва обла-стынч Коммунисти партия органи-за-цыяны тургузуп, 1945 чылдын ноябрь 24—27-де болган болуунч I област конференциясына организа-стагынынч тургузган, ВКП(б) ТК-нын 1944 чылдын октябрь 18-те шитипиринч суугаар ТАРН-нын чыгыны, оравакчы кезигүүнери ВКП(б)-нинч хураалынч чагыстан хулап алдынган. ТАРН кезигүүн чораштажың ВКП(б) кезигүүнүнч стажына кыр санаан. Оон бээр 18 ажыг чыл эрткен. Облестын партия организа-цыянынч составы 1945 чылдын ноябрьда 4069 чыгыне кезигүүнөр болган кандидаттар тургандынан 1963 чылдын июль 1-де 7.107 чыгыне кези-гүүнөр болгаш кандидаттар чөткөн. Ол болза 28 хире националларынч кижилери болуп турар. Совет эрге-чарыгында чылдарын-да Тыва сайырангай, кедээ ажал-агылгыл, дүргөн хөгжүп турар улет-пүгү, чекетелди турар республи-ка боу берген. Тывада шкөөларынч, культуру албан черлеринч, эмнелеринч чөткелери ажалк кал-барган, чаалайжыды тузугтан хоорайлар, суугаар көвөлдөн өскөн.

РСДРП-нин II съездининч 60 чыл оон бистиң Коммунисти партиязы, совет улус байырлап турар үедө бо бутуунч тыва улус өөрүп демделген болур.

СЭКП-нинч кезин болуп турар рес-публиканың партия организа-цыянынч удуруттулазы-биле Тыванынч ажал-чы чоннары ам СЭКП-нинч XXII съез-дининч шитипиринч болган парти-зынч Программаның чедешкенинч боттандырып, чеди чылдын даалта-лары хууса бетиңде күөсөдир дээш кызамак демселең турар.

С. МЫНДИМА,
Партияның эргелекчии.

Маадырлыг Кубаның ажылчы чоннарынга

Револүстүг байырлар — июльдун 26-да национал тура халыктын 10 чыл болган өр-биле холбаттыр, куба профвиладеринге болган маадырлыг Кубаның бүгү ажылчы чоннарынга байыр чедирген бижикти Профессор Эвилдериңиң Бүгү-эвилде Топ Чөвүдөлү чоруткан.

Алардың револүстүг чаалап алышкындары быжыгыларынга, национал экономиканы болган культураны удам ыйыт хөгжүдеринге, бодунун социалисти төрөөн чуртунун чаагай чоруунга, чогаалдык күш-ажыга, тайбын болган улустар аразынга найырал даш демиселге чаа-чаа чедикшинерлиг болурун Кубаның ажылчы чоннарынга совет профвиладерлер күзөп түр деп, бижикте чүгаалдып турар.

Социалист лагериниң чурттарының болган бүгү депширелтиг кизи төрөлгениниң күтүлүг дегинчиери турда, револүстүг Кубанын шыннын херэ тиелээр дээринге бүзүрели бижикте илередиш турар.

Совет херэжениер Комитети байыр чедирген телеграмманы Гаванжа чоруткан. Комитет револүстүг байырларды таварыштыр эртем куба херэжениерге изиг байыры чедирген.

(СЭТА).

Чазакка согул таварыштырган

ПАРИЖ. (СЭТА). Күрүне аабан черлериниң болган бөдүрүлгелериниң ажылдакчыларының ажыл соксардыр аргезин «таарыштыры» турары аргезин хойлу төвөвилелин Франция сенат изиг санал-оналдарын соонда хүлээп албан. Хойлу төвөвилелин хүлээп албан даш 203 сенаторлар быдылап болган ол саналга 36 сенаторлар дуурланган.

Ам хойлу төвөвилелин катап номчуру-биле Национал хуралда дедир аңгидип бээр анаар. Баштайгы номчулга үезинде Национал хурал ол хойлу төвөвилелин хүлээп алган деп түвө билдинтир.

Республиканың болган демократтыг бугу күштериниң төлөөлдерииниң шийтирелиг чорук-сенатка бадылашканының түнелетинге улуг салдарыг болган.

Изиг өөрүп четтиришкени

БЕРЛИН. (СЭТА). Демократтыг херэжениерниң Делегей федерациянын чигине секретари Роза Исочициниң медгелелинде чүгаалап турары болза, Москвага херэжениерниң Бугу-делегей конгресси тайбын, национал хазмашпас чорук даш, херэжениерниң эргелери болган улугуларын аас-кежин даш миллион-миллион херэжениерниң демиселини чабынчак көргүзү болган. Ол конгрессин түнелеткен үндүрүр-биле холбаттыр парлап үндүрүр бо меделеге айтты турары болза, чер бөмбүрээниң бугу булдунулардан конгрессинга адрезинге элестик каттыштырылганы болган байыр чедирген муң-мүн чагаалар, оң иштинде ССР-ниң Министрлер Чөвүдөлүниң Дарганы Н. С. Хрущевтин, Пейшонун премьер-министри дээрги кадин Бандаранакенен, Идонианың президенти Суварнодан болган өске-даа дыка хой күрүне база хой-ниичиге ажылдакчылардан чагаалар келтирди. Чилиниң, Аргентинаның, Колумбияның, Совет Эвилелиниң, Польшаның, ГДР-ниң, Кубаның болган өске-даа дыка хой туртарын херэжениер конгресс-биле, гааны хой сангы чагааларынга илерейтир. Байыр чедирген чагааларынга болган меделегдеринге чедикшинерни күзөөн бугу кижилерге, бугу делегейге тайбын даш демиселеринге шийтирелин илерейтир, мынчанга Москвага конгрессин чедикшинер эргегинге улуг кирген кижилерге изиг өөрүп четтиришкени демократтыг херэжениерниң Делегей федерацияны илерейтеп турар.

Чемпион ат хевээр арткан

Республиканың бүт бөмбүүнүн таварыштыр бугу даш маргылда июльдун 21—25 күнеринде Кызылдың «Совет Тываның беш чылы» стадионунга болуп өркен.

Бо маргылда «Динамо» спорт нитилиелиниң, пассажирлер АТК-зынын, типографияны болган республиканың «Урожай» кедээ спорт аки-турна нитилиелиниң чөн болган барыны зоналарының тилекчилери — Каз-Хем, Улуг-Хем районнарын камандаларының эр улустун база оолдарын беш-беш командалары ир-иришкен.

Маргылдааның дөрт хүнүнде пассажирлер АТК-зы биле «Динамо» спорт нитилиелиниң командалары кайгы-даа аштырышкын чок, республиканың бирги чери даш бут-буттары тавары бергенер.

Оюнуң эгезинден тура динамочулар бодунун удурларының тазаның чүткүлдүг бурнугарлап, мячик барык хаалгага айымдыг болду турган. Он минута ажин чоруп динамочулар камгаалаа. А. Деминин болган өрөтөр Б. Кулариниң чагыларын ажыгал тепкен мячти чулуп кирген, саны ажыктан. Мынчанга-даа транспортчулар камгаалаа күштүдүрүш, саны ден-нестирип чапсарлааннар.

Чапсар сөөдүнде оюнуң ийги чартында пассажирлер АТК-зынын ойнакчылары оюнуң бүтү инициативаны чаалап ал, көрүчүрениң хей-эрт кирген мыт-шимзонинге улум-на сорук кирип, ийи мячти Ю. Таубев, Ю. Белоостоков олар кинир тепкенер. Оюнуң сөөдүрүндү бугу күзүн үндүрүп «Динамо» командалык ойнакчылары илерейтиг бугу.

Ийги, үшкү черлерин эвазон «Динамо», типография командаларына турсаалдык вымпелдерин болган болган чегерин дипломаары-биле шанынаа. А оолдар командалык анык бут бөмбүчүдери тилектин болган бир дөмей шанына алган.

Ийги, үшкү черлерин эвазон «Динамо», типография командаларына турсаалдык вымпелдерин болган болган чегерин дипломаары-биле шанынаа. А оолдар командалык анык бут бөмбүчүдери тилектин болган бир дөмей шанына алган.

Эни камгалаачы, халдакчы, өртөр даш П. Голованов («Динамо»), А. Казаков (пассажирлер АТК-зы), А. Фридрихов («Динамо»), Б. Куларин (пассажирлер АТК-зы) болган оолдардан пассажирлер АТК-зынын анык бут бөмбүчүдери С. Байгай-оол, А. Пешетков олар өртетиг чүдүр-биле болган максат бижиктер-биле шанынганнар.

К. АЛЕНСЕВ.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Улуг чүүлдүгүнүшкүн „Аас-кежиктиг“ болушкун

ПАРИЖ. (СЭТА). Агаарга, космос делеминге болган суг иштинге адролуг чепсектин шенделерин хоругу дугайында Керооник бижик-меделин СССР-ниң, АКШ-тын болган Англияның төлөөлдерииниң Москвага дугурушкан дугайын Францианың хей-ниичиге аажок улуг күзөп ханын дынаан.

Француз телевиденинги директору «сөөлүгү меделериниң» эгезинде дамчыдыгына өл дындагыны «аас-кежиктиг болушкун» деп айткан. Делегейин улустары бо болушкуну хей чылдарда малап келген деп, ол меделгээ. Хероси-манын бузудуларын, атомнуң чазылдырышкыннарын, оң иштинде Францианың чоруткан атомнуң чепсектин шенделериниң хоралык «сөөлүгү» тыркан кино-чүрүктү үстүнде айткан өстөр-биле капырлаштыр үндүрүп көргүскен.

Радикалдары партиязын үндүрүчүзү Морис Форнун меделгээни болза, «бис Москва дугурушканын чарганыга өөрүтү ужураат бис. Дүшкүрүрүгү чоруктуң сөөлүгү чавырылыгы, чепселгениниң дүжүрүн эгезеринге чедип келер магат чок уганышкынга бо дугурулда чүгүлде үе-чаа болушкун деп ол меделгээ. Социалист чурттар-биле экономиктиг болган күзүртүлүг харызааларга «улуг дидим» чорукту көргүзери Морис Фор кыгыркан.

Де Голль биле Помпидуңуң чааа «атомнуң согул таварыштыр күш» дээр чүвени тургузарыңче уганышкынның чурту хозоурадыштыр турар чоруткандан ойналарын болган делегейин дүшкүрүлүг чорун чавырыларынча база тайбыны быжыгыларынча угандыр Москвага кылдыган баштайгы чүгүлде базымын дегинериң Францу улустун эң калак хей-ниичиге ам изин-биле күзөп турар.

ДЕМИСЕЛ ДООЗУЛБАН

ЖЕНЕВА. СЭТА-нын тускай корреспонденти Г. Драгуновтун дамчыдып турары болза:

КНО-нун Экономиктиг болган социал чөвүдөлүниң (ЭКОС) сессиясында КНО-нун Африка талзы-биле комиссияга Муруну-Африка Республиканың кегижиге болуп, болбазын дугайында айткыры талзы-биле демисел калбарган. Африка чонга улуг кара-тураинда аажылдып үндүрүш турар Муруну-Африка Республиканың комиссига кегижиге болуп аргезин казыр деп дилетин ол комиссия өрткен чылда-да ЭКОС-ка кирген турган. Мынчанга-да Экономиктиг болган социал чөвүдөлү Африканың үнү херекке алыбай барган.

Сөөк-азы ылгаар политиканы чорутуру турар даш Муруну-Африка Республиканы комиссиядан үндүрүш эргезок чүгулазынын дугайын шуну чүгаалап турар резолюцияны Ам Сенаттын болган Эфиопияның төлөөлдери кирген.

СССР-ниң, Чехословакияның болган Югославиянын төлөөлдери ол саналды дегин, үш хун дургузунда үрүлчүлөп келген чүгаалжыктың ийги шийтирелин чөптүүн болган эргезок чүгулазын көргүзүп турган.

АКШ-тын, Англияның болган өске-даа чамдык чурттарының төлөөлдери муруну-африка колонизаторларын камгалаарын буттарының донааның президенти Суварнодан болган өске-даа дыка хой күрүне база хой-ниичиге ажылдакчылардан чагаалар келтирди.

Ур манап келген дындадыг

ПРАГА. (СЭТА). Ядролуг шенделерин хоругу дугайында ур манап келген дындадыг бүгү Чехословакияга улуг чүдүлдүгүнүшкүнү болду.

„ДАЛАШТЫГ“ ДЕП ДЕМДӨГЛЭШКИН-БИЛЕ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «Права» биле «Известия» солуннарын корреспонденттериниң айткырына ССР-ниң Министрлер Чөвүдөлүниң Дарганы Н. С. Хрущевтин харызынын дугайында дындадыгы америк телеграф агенттери «далаштыгы» деп меделгээшкени-биле дамчыткан.

Ядролуг шенделерин хоругу дугайында дугурулда чепселгениниң чурттары боттангырынга «таарыкчылыг байдаларын» тургузуп турар дугайында Н. С. Хрущевтин өстөрин телеграммаларга тускайлап турар. Герман айткыры тайбын таарыштыр шийтирелер дугайында айткыры делегейин дүшкүрүлүг чорун улугуларынын херөңдө бол айткыры болуп турарын совет удуртуучу меделгээни дээрин ЮПИ агенттиг меделгээни.

Ол агенттигдин Москва корреспонденттериниң айткыры болза, Н. С. Хрущев «сөөк дайның таарыкчылыг» дугайында чүгаалжыктың ийги чөптүүн болган эргезок чүгулазын көргүзүп турган.

ИРАКТА ШААЖЫЛАЛ

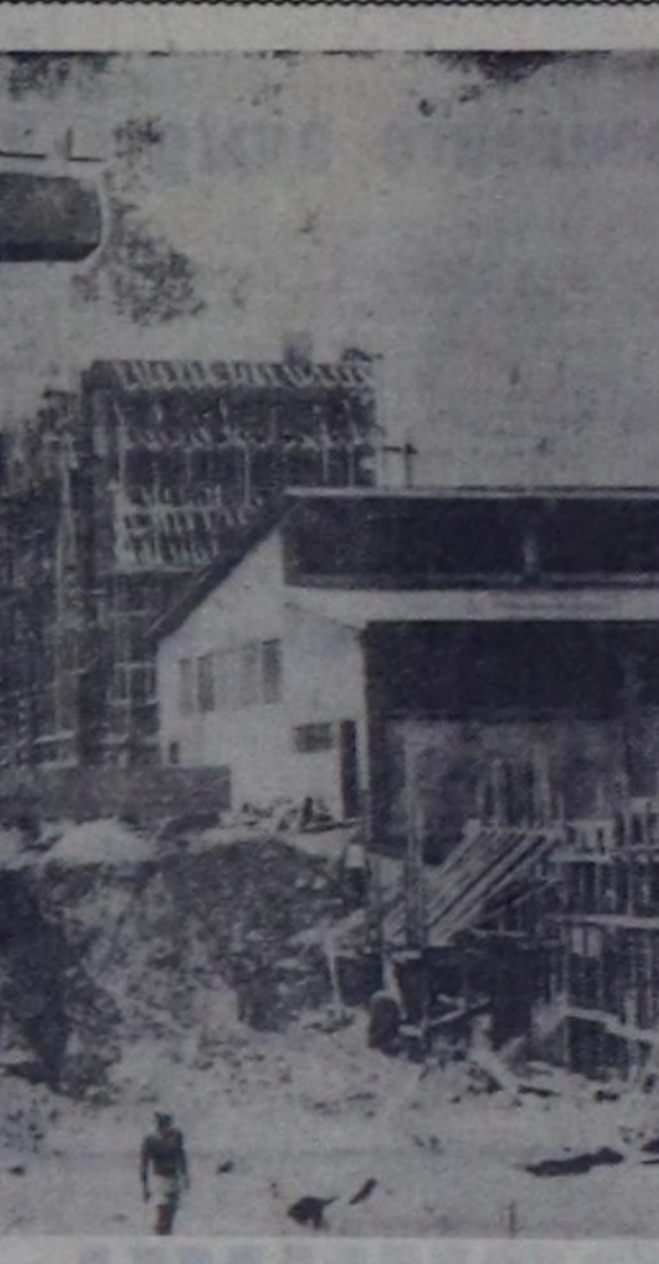
БАИР. (СЭТА). Июльдун 2-ниң 3-чө дүңаинде «Рашад» деп шериг лагеринге болган удурларыныкынга киришкен даш, 19 кижини шериг суду шаажылап деп Иракка шийткен дээрин МЕН агенттигдин корреспонденти Багдадтан дындаган.

АКЫ-ДУНМА СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДА

Мугур үш чыл мурунда, июльдун изиг хүнеринде, «Москвичке» олурукшак Кошница чанынга, «Найрал» нефтьдамчыдыгынын туудуучу устантарының бирээниң дилеш тутус орган мен. Мындаа, кажан дилешки доозуган соонда, каныг байдал таварышканын көргөн мен. Суг хоолал дамчыдыкчыларын бүгү-ле катарларын хеме алы берген. Суг чүгүле моондакты берген авес, харын ажылдап турган черже оларын чорутпай барган. Ол дээрге алаач ур болган үрлээшкниң үздидир.

Оң ийиңиң катчан баары? Шааңдыг байдалда туудуучулу хуусаадында кылды четкингиптер бе? 1961 чылдын төңчүзүңге чедир оларын туудуштуру болуп турганы совет-чехословак база Братислав аразында 400 километр хемчээлдиг берге өрткүтүн чүге каш он сангыр орук туртканы болар. Орунда суг турганы турда, олар ук онааладыны чүсүдүш шыдар турган бе?

Ол айткыры харыны меңээ хоодайлар салды туралар — туудуучу начальниң инженер Ирак Матар-то, техник Ладислав Мур болган олар-биле калы хоодай салдыкчылары база чолаачылар бергенер. Ол ажал оларын хей кезинге чаа херек болуп турган-даа болза, олар быжык идегел-биле, сүмелейч чүгаалажы алган шыкшан, мынча дээрне: хуусаадында күсүдүш шыдалтар бис. Мынчанга тайылбырлааннар: туудуучулар дайныкчи онаалды алган, оң берге устаноткырга күсеткенер. Олар күчүдүгү хоодайларын кан увары-биле дагаларын кезе кирип,

Нефтьдамчыдыгыны ажыгалган киргени муң-мүн демир орук цистернерин хостан, а өңне чүгулазы — өске чүгүлдерин доездиктиң чорудар тыладе, демир орук шүгүм-нарын хостан. Ол даш демир-орукчулар база-ла өөрүп турганын. Чехословакияны Совет Эвилде болган өске-даа социалисти чурттар-биле холбаттыштыр турар найыралдык болган акы-дуңмалыктын көстүрү болган көзүлөс шүгүм-нарын болдуран ол күчүдүгү каң уданынга — «Найрал» нефтьдамчыдыгыга бүгү улус өөрүп турганы ол.

Ам «Найрал» нефтьдамчыдыгынын бирги устанотку тууду дээрге өрткен үениң херэ анаар. Нефтьдамчыдыгы шөйлү чоруктан орукту ам сизге хеме үнүп келген, мын дуталган. Чү-даа көзүлөс. Нефтьдамчыдыгынын туудуучуларынын ажалды чери ажылдыккан. Мынча-даа оң түнелин моон дилевес. Олар ам — продукцияны ажылдап кылым, садып турар заводдарын цистернинде, магазинерин дегинир дегинде. Бүдүн чартык чып иштинде Чехословакияга амыдыралчың ужу-дузгалы ол артерия оң аар өтүлдүрүшү организмин нефть-биле чегирин турар. Чүгө чачыс чыда ол оң дамчыткыч Поволжаның Дунайдың өртеринде чедир 3 миллион тонна нефть агып четкен, ол болза Чехословакиянын улус ажылдыгында чүс-чүс миллион крон экономияны берип келген. Нефть чедирде ам демир орук-биле өрткөндөн 10 катан чинк, чүгө дээрге мынды хемчээлдиг нефтин сөөртү-

УШ УДАА

ПАРИЖ. (СЭТА). Франциянын сенаты ажылчыларга ууур дегюлүчү чазактын хойлу төвөвилелин үш удаа хүлээп албан. Ол хойлу төвөвилелин хүлээп албан даш 212 сенаторлар, а хүлээп алыр даш 43 сенаторлар быдылаан. Хойлу төвөвилелин катап номчуру-биле Национал хуралда чүгаалап болган улугуларын аас-кежин даш миллион-миллион херэжениерниң демиселини чабынчак көргүзү болган. Ол конгрессин түнелеткен үндүрүр-биле холбаттыр парлап үндүрүр бо меделеге айтты турары болза, чер бөмбүрээниң бугу булдунулардан конгрессинга адрезинге элестик каттыштырылганы болган байыр чедирген муң-мүн чагаалар, оң иштинде ССР-ниң Министрлер Чөвүдөлүниң Дарганы Н. С. Хрущевтин, Пейшонун премьер-министри дээрги кадин Бандаранакенен, Идонианың президенти Суварнодан болган өске-даа дыка хой күрүне база хой-ниичиге ажылдакчылардан чагаалар келтирди.

ИРАКТА ШААЖЫЛАЛ

БАИР. (СЭТА). Июльдун 2-ниң 3-чө дүңаинде «Рашад» деп шериг лагеринге болган удурларыныкынга киришкен даш, 19 кижини шериг суду шаажылап деп Иракка шийткен дээрин МЕН агенттигдин корреспонденти Багдадтан дындаган.

УШ УДАА

ПАРИЖ. (СЭТА). Франциянын сенаты ажылчыларга ууур дегюлүчү чазактын хойлу төвөвилелин үш удаа хүлээп албан. Ол хойлу төвөвилелин хүлээп албан даш 212 сенаторлар, а хүлээп алыр даш 43 сенаторлар быдылаан. Хойлу төвөвилелин катап номчуру-биле Национал хуралда чүгаалап болган улугуларын аас-кежин даш миллион-миллион херэжениерниң демиселини чабынчак көргүзү болган. Ол конгрессин түнелеткен үндүрүр-биле холбаттыр парлап үндүрүр бо меделеге айтты турары болза, чер бөмбүрээниң бугу булдунулардан конгрессинга адрезинге элестик каттыштырылганы болган байыр чедирген муң-мүн чагаалар, оң иштинде ССР-ниң Министрлер Чөвүдөлүниң Дарганы Н. С. Хрущевтин, Пейшонун премьер-министри дээрги кадин Бандаранакенен, Идонианың президенти Суварнодан болган өске-даа дыка хой күрүне база хой-ниичиге ажылдакчылардан чагаалар келтирди.

Кинофильмдерге

ИЮЛЬ 28-ТЕ.

«НАЙРАЛ»: «Мээң олгум» 9.30, «Шуурганнар плантазы» 11.20, «Чоруп-ла турдувус» 2.30, 4.15, 6, 7.45, 9.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Мультипликациялар 10.30, «Нар-оглы» (делгем экранны) 12.30, 2.30, «Ол бүгүге чай буруулуг болган» (делгем экранны), «Саванна болган джунглилер» (делгем экранны) 8.30, «Каролина Рисккая» (делгем экранны) 4.30, 6.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Мультипликациялар 10, «Боолар болган наге-бугалар» 11.15, 1.15, «У французских каминнов» 3.15, 7.15, «Баштайгы ынакшылың ыра» 5.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Граф Монте-Кристо» (бирги серияы) 11.15, 3.15, «Граф Монте-Кристо» (ийги серияы) 1.15, 5.15, «Нембалдын хаан чери» 7.15, «Цирк нөгүзү» «Нембалдын хаан чери» 9.15 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРА: «Ана дайныкы Александр Матросов» 11, 1, «Ашан-надай болушканы ындагы-ла комуг эвес болган» 3, 5, 7, 9 шактарда.

ИЮЛЬ 29-ТА.

«НАЙРАЛ»: «Храбрец» (делгем экранны) 10, 12, «Ыраны дугалар» 2, «Урууглар болган бичилиер» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «У французских каминнов» 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Чоруп-ла турдувус» 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Нара далаймы ныс» 3.15, «Ол бүгүге чай буруулуг болган» (делгем экранны) 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

1963—1964 өөрдиге чылымда Томскиниң фармацевчилер (аптека ажылдакчылары) училищениң 8—10 класс дооскан тыва студентилер хүлээп аларын Тыва аптека эргелелин чарлап тур.

Хүдээп аларынның эвазонун Кызылдың медицина училищениң бө чылдын август 1-де өгөлөр.

Былдиришкенин документтерин-биле кады Ленин куумчузу № 22 бажында медицина училищениң чорудар.

ХҮЛЭЗП АЛЫШКЫН КОМИССИЯЗЫ.

Хову турлааның арыг-шевери

Күскү хову ажылдарын үезинде колхозчулар болган совхозтун ажылчыларын чуртап турар чегеринден ирар, үр үеде турар бо-галада, хову тураларын куалтыр-аамдырал талазы-биле таарымчалык болдуруры чүгула.

Бир-ле дугарында турлаагын тургускан чер довурак-дооюн довулар машин-трактор болган өске-даа транспорт доктар чок болбазын хандырар херек Турлаагын доктары болган оң бажындарынын аразынга мын оортуугузын чорудуры чүгула.

Чок болза турлап арга-арыг чоогунга тургустунган турар. Бир өсөөк чөп-чөгүнгө кара суг чок болза, анча мыаыла куук казып алыр.

Ижер сугну асы хаалагы мын болган демир доктарларга кала-галаар болза эки, Тускай хаалагы кууктардан агыла, хал бажы чыдар суугардан алган ижер суг-бир демир-хууц иши (он литр) сууга-ла 10 грамм хлор-биле хлор ажыгаар болган оң мыаыла хаймыдыр турган сөгме херелер азы ижер херек. Сугу калагалаар талазы-биле мынча-ла турлаага хайгардар тускай төлөөн томулар. Ол кижини эмчлер тускай бетселек, өрткен турар ужурап. Аргыларын баажындар болза чегеринге черлеринден бети дээрге-ле 30 метр хире ырмакка тургустунган турар.

Чем продуктуларын чүгүле кустыга эжеп турар болган тул-тус чегерин тускай черлеринге кала-галалар чүгула: эт болган бакканы-кырын ак-демир-биле шыкканы хааржактарга, хлети—аксы хаалагы хааржактарга, сүтү—бинонарда даш оң-даа мый.

Дүрген үрелинчел продуктулар.